

ÍRÁS ÉS BESZÉD

A szóbeli és az írásbeli
kifejezőképesség, szövegalkotási
képesség fejlesztése
a szakképző iskolákban

2010. május 25.

Horváth Zsuzsanna

horvath.zsuzsanna@ofi.hu

Vitaindító

**Az Írás és beszéd című fejlesztő
feladatállomány néhány jellemzője**

Fejlesztés a diagnózis / terápia összefüggésében

A diagnózis forrásai: a tanulási eredményesség mutatói, hiányzási adatok, az Országos kompetenciamérés itemszintű adatai

Terápia: **GONDOLKODJUNK EGYÜTT!** – DVD-sorozat: Kompetenciafejlesztés a szakképző intézményekben

A META (Magyar Elektronikus Taneszköz Adatbázis) szolgáltatása az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet Fejlesztési és Innovációs Központjában kidolgozott készség- és [kompetenciafejlesztő feladatok](#) elérésének biztosítása. Fejlesztő feladatállományok

A fejlesztés lehetséges mottója

"Az emberek a jelek szerint akkor koncentrálnak a legjobban, ha a velük szemben támasztott követelmények a szokottnál kissé magasabbak, és kitehetnek magukért. Ha a követelmény túl alacsony, unjuk a dolgot. Ha összezsapnak fejünk fölött a hullámok, szorongani kezdünk. A flow (élmény) az unalom és a szorongás közötti kényes zónában teremődik meg."

Csíkszentmihályi Mihály

A fejlesztő feladatok általános jellemzői

A tanulók számára a fejlesztő feladat kiszámítható feladatmegoldási helyzetet teremt, egyúttal e „próbálkozás” a heurisztikus tanulás terepe is.

A „tanulás feladatmegoldással” fejleszti az önismeretet, a hibafelismerés és hibajavítás képességét, míg a támogató-bátorító tanári visszajelzések növelik a biztonságérzetet, fejlesztik az önbizalmat és a társas együttműködési képességeket.

A fejlesztő feladatok *tanulói* *tevékenységekre* épülnek

- A feladatsorokhoz cselekvéssor, illetve tevékenységrendszer társul → ajánlott munkaformák
- A feladattartalmak érdekesek, motiválóak, esetenként elősegítik a „*flow-élményt*”.
- A feladat általában egy feladatsor, azaz didaktizált blokk része, amelyen belül azonosíthatóak a fejlesztési célok, tevékenységek, eljárások, tanulási, feladatmegoldási lépések.
- A feladatok tárgya, témája kapcsolódik a tananyagtartalmakhoz is, bár e kapcsolódás eltérő módon valósul meg az egyes területeken attól függően, hogy a feladatsorok milyen háttértudást, alkalmazási-gyakorlati képességet feltételeznek már meglévőnek, kialakultnak.

A fejlesztő „hatás” feltételei

A fejlesztő feladat támogató értékelői visszajelzéseket, azaz fejlesztő értékelést kíván/tesz lehetővé.

A fejlesztő hatás érvényesüléséhez ideális tanítási-tanulási környezetet teremt a reflektív tanári magatartás, a támogató érzelmi klíma és a kritériumorientált értékelés.

A fejlesztő feladatállomány jellemzői

tartalmak / címzettek

Tartalmi jellemzők

- a) Élethelyzetek
- b) Műfajok (pl. leírás, érvelés, jellemzés, civil írásbeliség, hivatalos műfajok, kreatív írás)
- c) Drámapedagógia alkalmazása (szituációs játékok, drámarészletek, dialogikus szövegek előadása, értelmezése)
- d) Projektfeladatok (*Családtörténet, Rendhagyó sportnap*)
- e) Célzott képességek fejlesztése: ritmusérzék, szövegmondás, „képolvasás”, nyelvi kreativitás
- f) Vizuális élmények (plakát, fotó, képzőművészeti alkotás) értelmezése

Tanároknak

A szóbeli kommunikáció fejlesztése

Az írásbeli műfajok jellemzői

Tanulás vitamódszerrel (pl. ötletroham, gondolati térkép, T és M ????)

A projektpedagógia

Drámapedagógiai módszerek

Tanulóknak

Feladatok

a) szövegek b) képek c) tudásháttér

**A fejlesztő feladat mint „próbálkozás”,
mint heurisztikus tanulás**
„A hat oldal”

Problémamegoldás

Modellalkotás

Tájékozódás
(térben, időben)

Kommunikáció

Társas együttműködés
Érzelmi intelligencia

Feltevések

A 'fejlesztő feladat' elhelyezhető a diagnózis-terápia kontextusában (hiányterületek azonosítása és célzott fejlesztése)

Nem minden feladatmegoldás tétje az azonnali nyereség vagy veszteség (osztályzat, minősítés)

A jó minőségű és koncepciózus 'fejlesztő feladat' jelentős transzfer hatású

Példa(1): Tanulás vitamódszerrel (részlet)

MÓDSZEREK EGY-EGY TÉMA MEGKÖZELÍTÉSÉRE

Ötletroham (ötletbörze, brainstorming)

Gondolati térkép vagy kognitív térkép (mind map)

T-táblázat (adott téma előnyeinek és hátrányainak számbavétele)

Pozitív, negatív és semleges asszociációk, jelentések - M-táblázat

Venn-diagram a téma polarizálására (ellentétek, ellentmondások keresésére)

Kulcsszavak keresése

Ismeretszerző olvasás

2/a 3T-táblázat: Tudjuk, tudni akarjuk, megtudtuk

Párhuzamos feljegyzések

Érvelés vitamódszerrel (tanácsok a megvalósítási folyamathoz)

Példa(2): Beszédfejlesztés

Érzelmi dialógus

Feladatok

Téma: Emberi kapcsolatok/barátság

Fogalmazási tevékenységi rendszer:

Kommunikatív funkció szerint – érzelmek kifejezése
(megértése)

Szövegalkotás műveletei szerint – gondolatok
lejegyzése, érzéki tapasztalatok, érzelmek leírása
(szabad asszociáció vagy élethű leírása)

Hívószavak:

Szóasszociáció a képről.

Mi a szituáció? (A kép leírása és értelmezése.)

Mit érezhetnek/gondolhatnak?

Mit fejeznek ki a testmozdulatok/gesztusok?

Történet kitalálása, ami a bánatot eredményezte!
(szabad asszociáció.)

Idézzé fel legutóbbi saját történetét, ami bánathoz
vezetett!

Példa(3): Beszédfejlesztés

Élethelyzet: párbeszéd

Feladatok (részlet)

Tartsatok ötletbörzét! Írjon 2 perc alatt mindenki különféle beszédtemákat, amiről szerinte a képen látható két fiú beszélgethet!

- a) Hasonlítsátok össze a témákat!
Válasszátok ki azt, amelyik a legtöbbször előfordult!
- b) Alkossatok párokat! Írjátok a kiválasztott témában egy 8-10 mondatos párbeszédet, amely a fiúk között elhangozhatott! A párbeszédet egy olyan külön lapra írjátok, amely be van vagdosva mint egy fésű fogai. Az egyes megszólalásai a párbeszédnek mind új és új „fogra” kerüljenek! az eredeti párbeszédet és a rekonstruáltat.

Példa(4): A szóbeli kifejezőképesség fejlesztése beszélgetés (1) érzelmi dialógus (2)

Élethelyzet FOTÓN, feladat: a
beszélgetés eljátszása

A beszélgetés során használjátok az
alábbi kifejezéseket:

- *Nem tartom jó ötletnek, mert.....*
- *Nincs ebben igazad.....*
- *Javasolom, hogy.....*
- *Mindenesetre meg kell
gondolnunk.....*
- *Mióta vártunk erre a .....*
- *Gondold csak meg,.....*

A beszélgetés alakítása két eltérő
kimenettel

Adott fotó vagy a diákok
által készített, gyűjtött
fotók beszélgető
emberekről

Az írás és az olvasás mint társas tevékenység

**Az élethelyzet, a testtartás, a
gesztusok jellemzése**

**Narráció a társas
együttműködésről** (Mi lehet a
beszélgetés tárgya?)

Civil írásbeliség

Feladat:

Az alábbi rendezvényt reklámozó plakát társadalmi célú hirdetésnek számít. Beszéljétek meg, hogy miért! Nézd meg az alsó csíkban feltüntetett támogató intézményeket, szervezeteket, s indokold, hogy miért adták nevüket és pénzüket ehhez az akcióhoz! A logó több szempontból is kifejezi a témát, fedezz fel legalább hármat!